

Književnost.

Slovenska.

Fr. Ks. Meško: **Obrázky a povídky**. Svetovna knihovna, č. 735—737. Rediguje Jaroslav Kvapil. Nakladatelství J. Otto v Praze. Cena 60 vinarjev.

Meško je prvi slovenski pisatelj, ki je bil sprejet v gori navedeno zbirko najboljših slovstvenih del vseh omikanih narodov sveta. Med imeni, kakor: Camoens, Björnson, Byron, Tolstoj, Ibsen, Krasinski, Gogol, Čehov, Cervantes, Puškin, Orzeszkova, Chateaubriand, Gorkij, Goethe in podobnimi, stoji tu v vrsti tudi edino slovensko ime: Fr. Ks. Meško. Tudi to je nemajhna zasluga, katero je Meško izkazal slovenskemu narodu, in dokaz, da je on res pisatelj ne vsakdanje vrste. Kadar je govor o prevodu, se mora ocenjevati prevod in ne izvirnik. Vendar naj nam bo dovoljeno v očigled važnosti pojava izpregovoriti tudi nekaj načelnih besed, ki se tičejo izvirnika.

Meško je eden najvidnejših predstavitev „moderne“ v našem slovstvu. S hvaležnostjo moramo priznati zasluge, katere nam je ona oddala v slovstvu in v upodablajoči umetnosti, vendar je ne moremo smatrati za trajen uspeh, ampak samo za prehodni pojav. Seveda! Nekaj njenih najboljših proizvodov bo ostalo za vedno v našem slovstvu. Toda njen duh in njena smer se ne bo obdržala. Zakaj ne?

Naša „moderna“ je jako malo „naša“. Ona je del duševnega toka, ki se je razlil po vsej Evropi, ki se je pa drugod že večinoma odtekel in zapustil za sabo samo oplojeno zemljo. Pri nas se je pa zatekel globoko in slednjič na več krajih obtičal in naredil neplodne in nezdrave močare. „Moderna“ se imenuje včasih tudi „impresionizem“, „subjektivizem“ itd., ker je z eno samo besedo težko izraziti vse njeno bistvo. Bistveno — zdi se mi — je pri njej, da prodira od duše k zunanjemu svetu, ne pa od zunanjega sveta k duši. Ona sploh prezira in maloovažuje zunanost, bi se je najraje popolnoma otresla, tako da bi ne ostalo drugega, kot naga in kričeča duša, ki bi se zaprla sama v sebe, kot kujav otrok. Za „moderno“ je duša vse in svet nič. S tem je pa zavrgla vsa sredstva, s katerimi in po katerih more delovati duša, in si je sama zaprla pot k daljnemu razvoju in napredku.

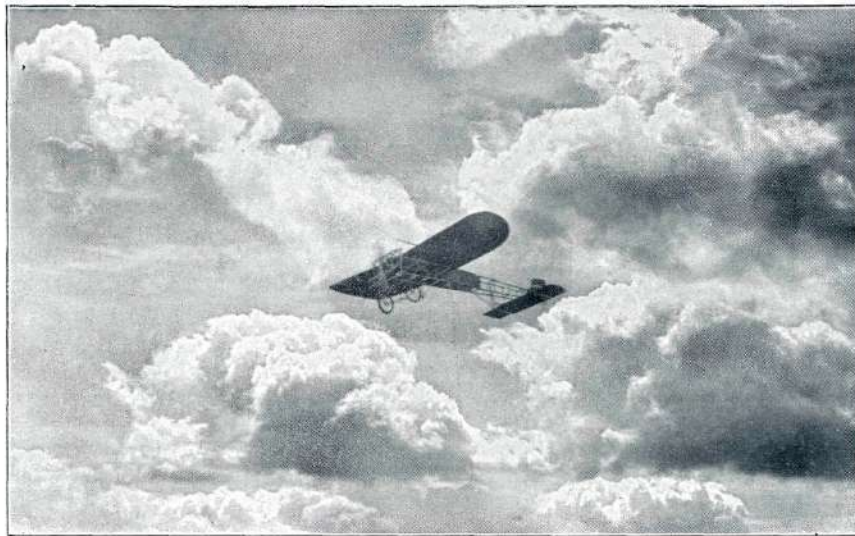
Vzemimo slučaj:

Pesnik hoče opisati lepoto grške Helene. Stari, klasični pesnik Homer je to naredil na ta način, da pusti Heleno nastopiti na javnem prostoru. Ko jo zagledajo sivi trojanski starčki, se jim ogreje kri in šepčejo drug drugemu: „Ni čuda, da je njena lepota povzročila krvavo vojsko in ugonobila toliko junakov,

ako celo nam razburja kri!“ — S tem je povedano dovolj in čitatelj si more sam ustvariti sliko o njeni krasoti.

Moderni realist in naturalist bi v tem slučaju pričel opisovati, kako je izgledala, kakšne je imela oči, lase, zobe, podbradek, bradavice itd.

„Najmodernejši“ impresionist bi pa začel s pesniškim vzletom, kako mu je zatrepetala in zavalovala duša, kakšne sanje so ga objemale itd. Toda take duševne pojave opisati je direktno jako težko, večkrat popolnoma nemogoče, vkljub vsemu jezikoslovnemu aparatu in stilistični rahločutnosti, s katero razpolaga pisatelj. Duševno delovanje in pojave opišemo najlaže in najnatančneje indirektno po njihovih učinkih in vzrokih v zunanosti. Za umetniško slovstveno delo ne zadostuje samo čuvstvo duše in oblika sloga, ampak

ZRAKOPLOVEC BLÉRIOT LETI ČEZ MORJE NA ANGLEŠKO

je potreba tudi zunanjega predmeta. Veliki greh naše moderne se mi zdi, da zanemarja predmet na račun forme in subjektivnega čustvovanja. Mi delamo preveč s srcem in premalo z razumom. „Cognitio incipit a sensibus“, pravi filozofija in vir lepote izhaja ravnotako iz razuma, kakor iz srca in morda iz razuma še bolj, kajti „verum“ in „pulchrum“ sta brata. Slava ruskih in norveških pisateljev tiči v filozofski globini njihovih del, a ne v zunanosti forme.

Pri Meškotu, kakor pri naši moderni sploh, imamo premalo zunanjega sveta in predmetnosti; premalo se projektira na zunaj, ampak se je zaprl v sebe, je subjektiven in impresionističen, peča se predvsem z dušo in premalo s svetom, a čuvstvovanje in valovanje duše se trudi da bi opisal direktno v sebi, ne pa po vzrokih in učinkih nazunaj. V svoji struji je gotovo dovršen in klasičen, toda pomisleke imamo zoper impresionistično strujo kot tako, zlasti pa, če nastopa v tako skrajnji obliki, kakor med Slovenci. Dr. L. L.